

# Waarom Duitstaligen van *gezellig* houden

## Nederlandse cultuur, klanken en curiosa

*Gunther De Vogelaer, Ilona Riek, Janka Wagner*

### 1. Inleiding

Ter gelegenheid van z'n 25-jarige bestaan organiseerde het 'Haus der Niederlande' van de universiteit Münster (D) een verkiezing van het Nederlandse lievelingswoord van Duitstaligen. Na twee stemrondes met in totaal 249 deelnemers kon een winnaar bepaald worden: *gezellig* haalt het nipt van *lieveheersbeestje*, op ruime afstand gevolgd door *uitwaaien*. De top-3 is opmerkelijk divers, op meerdere manieren: drie verschillende woordsoorten zijn vertegenwoordigd, en zowel qua vorm als qua betekenis lijken de winnende woorden nauwelijks op elkaar. De vraag rijst dan ook welke eigenschappen ervoor zorgen dat een woord in dit soort verkiezingen hoog scoort. Om die vraag te beantwoorden, kunnen we gebruik maken van analyses van eerdere, vergelijkbare verkiezingen, en van ander onderzoek naar de esthetische evaluatie van taal, die toelaten om enkele verwachtingen te formuleren (§ 2). Na een beschrijving van de werkwijze die bij onze verkiezing is gevolgd (§ 3), wordt getoond in hoeverre deze verwachtingen ook in de resultaten weerspiegeld worden (§ 4), en worden enkele conclusies getrokken (§ 5).

### 2. Linguïstische esthetiek?

Mooistewoordverkiezingen onder moedertaalgebruikers namen een hoge vlucht in 2004, een jaar waarin in tal van Europese landen vergelijkbare initiatieven werden genomen, die vaak nog eens werden overgedaan in deelregio's. Zo verkozen de lezers van het Nederlandse maandblad *Onze Taal* in dat jaar *desalniettemin* tot favoriete woord; verkiezingen gericht op een lekenpubliek hielden het op *liefde*. Een Duitse verkiezing door het Goethe Instituut en de Deutsche Sprachrat in hetzelfde jaar leverde als vaakst genoemde woord *Liebe* op, gevolgd door *Gemütlichkeit* en *Sehnsucht*; tot winnaar werd uiteindelijk *Habseligkeiten* uitgeroepen. In Engeland haalde *mother* het, voor *passion* en *smile*; het equivalent van *liefde/Liebe*, *love*, viel net naast het podium. Daniëls (2006: 19) besluit uit deze resultaten dat taalgebruikers zich bij hun esthetische voorkeuren vooral door de inhoud van een woord laten leiden, eerder dan door vormeigenschappen zoals de klank. Met schoonheid worden dan woorden verbonden die verwijzen

naar wat in de eigen cultuur sterk wordt gewaardeerd, of wat met positieve collectieve emoties is verbonden.

Een vergelijking met onze top-3 doet vermoeden dat in de vreemde taal andere voorkeuren spelen dan in de moedertaal: alleen tussen *Gemütlichkeit* en *gezellig* is enige betekenisverwantschap vast te stellen; voor het overige zijn er eigenlijk geen overlappingsen. De publiekslieveling van de moedertaalsprekers Nederlands en Duits (*liefde/Liebe*) wordt in onze enquête zelfs door geen enkele Duitstalige genoemd. Wellicht speelt hier een rol dat in de vreemde taal vooral datgene wordt geapprecieerd wat met de eigen taal contrasteert, of met de cultuur die met die vreemde taal wordt verbonden. Een vergelijkbare vaststelling dringt zich op voor de enquêtes over de favoriete regionale woorden in de Lage Landen, die stuk voor stuk in de standaardtaal onbekende woorden als winnaars opleveren, gaande van *goesting* ('zin') in Vlaanderen over *snoetjeknovveln* ('kussen') in Groningen en *babbelegûchjes* ('fratsen') in Friesland, tot *sjóttelsplak* ('vaatdoek') in Limburg. Deze regionale favorieten ontleen hun succes ongetwijfeld grotendeels aan hun enigszins 'exotische' karakter, waarbij soms ook de associatie met aspecten van de regionale cultuur een rol blijkt te spelen. In het geval van het Vlaamse *goesting* spreekt het bijvoorbeeld boekdelen dat het frequent opduikt in de naam van cafés en restaurants, en zelfs tot naam is gekozen van een Nederlands (!) bierfestival: *goesting* symboliseert in de ogen van Vlamingen én Nederlanders de bourgondische Vlaamse eet- en drinkcultuur. Het lijkt een goed voorbeeld van een zgn. 'cultural keyword' (Goddard and Wierzbicka 1995): een woord dat in binnen- en/of buitenland sterk geassocieerd wordt met een bepaalde cultuur, nagenoeg onvertaalbaar is, en frequent opduikt in narratieven over de (veelal nationale) identiteit. Bekende voorbeelden zijn het Zuid-Afrikaanse *ubuntu* of het Deense *hygge*, en ook het Nederlandse *gezellig* lijkt aan alle criteria te beantwoorden (Peeters 2020; cf. infra). Door hun verwevenheid met aspecten van de cultuur vormen mooistewoordverkiezingen dus blijkbaar een interessante toegang tot cultuuronderzoek.

Behalve inhoudelijke aspecten speelt evenwel ook de formele kant van een woord een rol bij mooistewoordverkiezingen. Ook dit blijkt uit de voorbeelden van favoriete regionale woorden: ondanks hun keuze voor *sjóttelsplak* als favoriete woord, is het althans niet bekend dat Limburgers een bijzondere voorkeur zouden hebben voor de vaat als tijdverdrijf. Samen met de andere favoriete regionale woorden ondersteunt *sjóttelsplak* Daniëls' (2006: 16) observatie dat korte woorden maar zelden hoog scoren in populariteitspolls. Andere potentieel belangrijke formele factoren zijn prosodie en de aanwezigheid van welluidende klanken. Wat dat laatste betreft meent Van Oostendorp (2004) in zijn analyse van de mooiste Nederlandse woorden voorkeuren te ontwaren in de mate waarin klanken welluidend worden gevonden, meer bepaald voor "de m, de b, de p, de v en de f, en onder de klinkers de uu, de oe en de oo. [...] De tand- en lipklanken samen maken bijna de hele mooie woordenschat."

Met uitzondering van enkele publicaties ter gelegenheid van mooistewoordverkiezingen is er weinig literatuur die rechtstreeks de vraag stelt welke vorm-

eigenschappen bijdragen tot een evaluatie van taal als ‘mooi’. Dat heeft te maken met de ambivalentie van schoonheidsoordelen, die met een scala aan andere eigenschappen samenhangen. In een studie naar de evaluatie van regionale accenten stellen Latour et al. (2012: 247) bijvoorbeeld vast dat de scores voor de eigenschap ‘mooi’ zowel samenhangen met een hoge status van een accent (typisch voor de standaardtaal) als met een hoge sociale attractiviteit, die eigenschappen omvat die vaak eerder met regionale accenten verbonden worden, zoals ‘gezelligheid uitstralen’ of ‘veel vrienden hebben’. Welke eigenschappen gekoppeld worden aan individuele klanken, eerder dan met taalvariëteiten, is een vraag die wetenschappers al sinds de oudheid beroert: onder meer in Plato’s *Cratylus* en in het werk van Wilhelm von Humboldt wordt de vraag gesteld in welke mate de relatie tussen klank en inhoud arbitrair dan wel symbolisch is. Recent experimenteel onderzoek naar dergelijke klanksymboliek lijkt wel degelijk op associaties te wijzen tussen klanken en niet-talige eigenschappen. Een beroemd experiment van Ramachandran and Hubbard (2001) toont bijvoorbeeld grote overeenstemming in de mate waarin proefpersonen met diverse talige achtergronden het woord *bouba* verbinden met ronde vormen, en *kiki* met scherpe. In een overzicht van het psycho- en neurolinguïstische vervolgonderzoek ter zake vermelden Lockwood & Dingemanse (2015) vergelijkbare associaties op de as tussen ie en oe, tussen onder meer klank, helderheid en precisie (ie wordt met de eigenschap ‘helder’ verbonden, net als met ‘precies’; oe met ‘donker’ en ‘bij benadering’). Op de as tussen ie en aa gaat het dan weer om associaties tussen klank, kleur en grootte (ie staat voor ‘groen/geel’ en ‘klein’, a voor ‘rood’ en ‘groot’).

Ondanks robuuste bevindingen in het lab blijft het onduidelijk welke rol klanksymboliek speelt in het alledaagse taalgebruik: aan de ene kant wijzen Lockwood & Dingemanse (2015) op onderzoeken die aantonen dat compatibiliteit tussen klank en betekenis de verwerving van woorden bespoedigt. Aan de andere kant vinden Kraxenberger & Menninghaus (2017) geen verband tussen de gevoelswaarde die poëzie oproept (gemeten op een schaal helder-donker) en de klanken die in de betrokken gedichten voorkomen. Prosodische eigenschappen van voorgelezen poëzie zouden echter wel samenhangen met de gevoelswaarde (Kraxenberger et al. 2018). Indien de gegevens voor mooiste-woordverkiezingen relevant zijn, verwachten we evenwel vooral woorden in onze resultaten terug te vinden zijn waarvan de vormkenmerken samenhangen met aangename gewaarwordingen, en dus bijvoorbeeld veel vaker woorden met de met helderheid geassocieerde ie als de met duisternis geassocieerde oe.

### 3. Een online enquête

Ter gelegenheid van het 25-jarige jubileum van het Haus der Niederlande werd het plan opgevat om het favoriete woord van de jubileumgasten te verkiezen. Het Haus der Niederlande is de samenwerking tussen de onderwijsinstellingen neerlandistiek van de WWU Münster (het Institut für Niederländische Philologie en het Zentrum für Niederlande-Studien) die samen met een in neerlandis-

tiek gespecialiseerde bibliotheek (de Bibliothek im Haus der Niederlande) in het historische Krameramtshaus in het centrum van Münster zijn ondergebracht. Van het aanvankelijke idee om gegevens te verzamelen tijdens evenementen zoals een jubileumviering en een tentoonstelling moest vanwege de Covid-pandemie afgezien worden. In plaats daarvan werd uitsluitend gewerkt met een online enquête waarvoor proefpersonen gerekruteerd werden via de leerplatformen en socialemediakanalen van de instellingen neerlandistiek van de WWU Münster. Vermoedelijk heeft dat ertoe geleid dat studenten oververtegenwoordigd zijn in de respondenten. In een eerste ronde werd deelnemers gevraagd naar hun Nederlandse lievelingswoord, een korte motivering voor hun keuze, en enkele persoonlijke gegevens zoals leeftijd en moedertaal(en). Voor deze eerste ronde werden 155 ingevulde antwoordformulieren verzameld, waarin, net zoals onder de studenten neerlandistiek, vrouwelijke en jonge deelnemers oververtegenwoordigd zijn (105 deelnemers zijn vrouwelijk vs. 43 mannelijk en 7 X/geen antwoord; 51 pers. zijn tussen 18 – 30; in de leeftijdscohorten ouder dan 30 hebben gemiddeld 25 personen deelgenomen per cohorte van 10 jaar). Veruit de meeste deelnemers (121) hebben Duits als (één van hun) moedertaal(en). Uit de verzamelde antwoorden zijn de vier frequentst opgegeven woorden geselecteerd voor de tweede ronde, met name *uitwaaien* (6 vermeldingen), *gezellig* (5), *lieveheersbeestje* (5) en *paraplu* (5). Bij de verwerking werden foutief gespeelde opgaves uiteraard gewoon meegenomen; onbestaande of onbegrijpelijke woorden werden genegeerd.

Voor de tweede ronde werd opnieuw gerekruteerd via het online lesplatform van de WWU Münster en de socialemediakanalen van de Münsterse onderwijsinstellingen neerlandistiek. Deze keer namen 94 personen deel, met opnieuw een oververtegenwoordiging van vrouwelijke en jonge deelnemers (met 62 vrouwen, en 34 personen tussen 18–30). Ook nu werd behalve een stem voor één van de genomineerde woorden gevraagd naar een motivatie, en enkele persoonlijke gegevens.

## 4. Resultaten

### 4.1. Overzicht

De bespreking van de resultaten van de eerste ronde wordt beperkt tot de antwoorden die zijn genoemd door twee of meer deelnemers, waarvan minstens één met (ook) Duits als moedertaal. Deze worden hieronder gerangschikt naar populariteit, waarbij tussen haakjes het aantal stemmen van Duitstaligen wordt weergegeven:

- 6 vermeldingen  
*uitwaaien* (5)
- 5 vermeldingen  
*gezellig* (5), *lieveheersbeestje* (5), *paraplu* (4)

- [illegible]

De tweede ronde had tot doel om een preciezer ordening door te voeren in de vier vaakst genoemde woorden uit de eerste ronde. Het eindresultaat was als volgt:

|                           |            |
|---------------------------|------------|
| <i>gezellig:</i>          | 34 stemmen |
| <i>lieveheersbeestje:</i> | 32         |
| <i>uitwaaien:</i>         | 20         |
| <i>paraplu:</i>           | 8          |

nachbarsprache niederländisch, Jg. 37, 2022

Gezien de beperkte steekproef is het niet mogelijk om leeftijds- of genderpatronen te ontwaren in de keuze voor een Nederlands lievelingswoord. Wel valt op dat *gezellig* vooral de keuze is van de jongeren; bij de groepen ouder dan 30 wint *lieveheersbeestje* overtuigend, en scoort ook *uitwaaien* bijna even hoog als *gezellig*.

#### 4.2. Gezellig: een 'cultural keyword'

Het bestaan van uitdrukkingen als 'typisch Nederlandse gezelligheid' geeft aan dat *gezellig(heid)* voor veel Nederlanders onlosmakelijk verbonden is met (de perceptie van) de eigen cultuur, en dus als goed voorbeeld van een 'cultural keyword' geldt. Ook de inzenders van het woord in onze enquête leggen een verband tussen het woord en de Nederlandse cultuur:

- ...dass "gezellig" wunderbar zum niederländischen Lifestyle passt.
- vermittelt eine typisch niederländische Art von Gemütlichkeit unter netten Menschen
- Ich mag das Gemeinschaftliche und Fröhliche, das dabei mitschwingt.

Peeters (2020) wijst op de uitzonderlijke variatie aan elementen die met het adjectief *gezellig* gecombineerd kunnen worden, met frequente combinaties met zeer diverse nomina, gaande van *een gezellige plaats*, over *een gezellige sfeer/drukte/activiteit/tijd* tot *een gezellige persoon*. Nederlanders kunnen avonden *gezellig samen* doorbrengen, maar ook *gezellig alleen*. De status als cultural keyword kan verder gestaafd worden met anekdotes, zoals de bekende persconferentie in 2014 waarin de toenmalige Amerikaanse president Barack Obama een werkvergadering (!) als *gezellig* omschrijft. Door hun verwevenheid met de cultuur gelden cultural keywords als principieel onvertaalbaar: betekenisverwante woorden in andere talen roepen door een verschillende culturele inbedding onvermijdelijk andere associaties op, wat door inzenders van het woord overigens ook zeer vaak opgemerkt wordt:

- Ik vind dit woord zo mooi omdat ik daarmee iets kan uitdrukken, waarvoor het Duits geen equivalent begrip kent.
- Vermittelt was typisch Niederländisches, wofür viele andere Länder kein eigenes Wort haben.

De precieze verschillen in de betekenis van *gezellig(heid)* in vergelijking met woorden als Duits *Gemütlichkeit* of Deens *hygge* vormen het onderwerp van een behoorlijk volume aan taalkundig en cultuurhistorisch onderzoek, dat, in overeenstemming met de motiveringen die in onze enquête zijn geformuleerd, als typerende betekenisaspecten wijst op het sociale en dialogische karakter van *gezelligheid* (zie b.v. van Baalen 2003 en Schmidt-Lauber 2003), waardoor het woord goed past bij de egalitaire Nederlandse samenleving met z'n informele omgangsvormen en naadloze overgang tussen werk- en privésfeer, die bij

Duitsers bekend staat als tolerant, vriendelijk en sympathiek (cf. Beelen 2001). Eenzelfde samenhang met Nederlandse ongedwongenheid is wellicht ook mede verantwoordelijk voor de vermeldingen van *doei*.

In de ogen van Duitstaligen is Nederland uiteraard meer dan alleen maar gezelligheid, en dit komt ook naar voren in onze lijst. Woorden als *uitwaaien* en *paraplu*'s hangen onlosmakelijk samen met het Nederlandse landschap, met de nabijheid van de kust en dijken, die vaak door wind en regen geteisterd worden; de Nederlandse fietscultuur verklaart mogelijk mee dat *bromfiets* en *bagagedrager* genoemd worden.

#### 4.3. Een woord als een kus?

Behalve op culturele aspecten wijzen sommige inzenders op de klank van *gezellig*, meer bepaald op de dubbele g-klank. De begin-g is vanuit Duits perspectief inderdaad enigszins exotisch, en ook de velaire uitspraak van de slot-g, als zgn. *Ach-Laut*, wijkt af van de meer palatale *Ich-Laut* die Duitstaligen in de gegeven fonetische context zouden verwachten. Dit verklaart mogelijk dat de appreciatie afwijkt van die van moedertaalsprekers; in de Nederlandse mooistewoordverkiezing bleek de g-klank immers geen bijzondere aantrekkingskracht uit te oefenen (Van Oostendorp 2004). De nummer twee op onze lijst, *lieveheersbeestje*, scoort op dat punt beter, onder meer door de aanwezigheid van v en b. Van Oostendorp vermoedt een verband tussen klankvoorkeuren en aangename sensaties bij het articuleren. Door de mooie afwisseling van klanken die met gespreide en geronde lippen worden uitgesproken, kan de articulatie van *lieveheersbeestje* met enige fantasie inderdaad zelfs vergeleken worden met een (dubbele) kus. Het woord heeft nog andere troeven: het onderzoek naar klanksymboliek leert dat de ie-klank typisch wordt geassocieerd met entiteiten met een kleine omvang, en tegelijkertijd associaties met helderheid oproept (Lockwood & Dingemanse 2015). De combinatie van het adjectief *lief* en het diminutief *-je* vat bovendien perfect de perceptie van de kleine, onschuldige kever:

- Het woord is een verkleinwoord, het woordje “lief” is op zich al schattig; ook de vijf lettergrepen zijn mooi, je kan het zo melodieus uitspreken; als je doorhebt hoe je het correct spelt mag je fier zijn; het is een schattig diertje, het herinnert aan de zomer

Een open vraag is in hoeverre het *lieveheersbeestje* z'n populariteit mede ontleent aan de associatie met de omvang van het land Nederland, dat ontegensprekelijk het kleinere van de twee buurlanden is, en in Duitsland in zeker opzicht ook als Duitslands kleine broertje gepercipieerd wordt. Als de omvang van een land inderdaad een rol speelt, valt onder meer te verwachten dat grote, machtige landen niet met lieveheersbeestjes maar eerder met dieren als leeuwen en arenden verbonden worden, die, althans afgaande op de wapenschilden van vele landen, makkelijk geassocieerd worden met aanzien en militaire macht. Men kan dan speculeren dat dit op zijn beurt de kans kan vergroten dat de namen voor deze dieren hoger scoren in verkiezingen van lievelingswoorden in de

taal van die landen. Een dergelijke hypothese kan echter alleen getoetst worden met een veel grotere dataset dan op dit moment voorhanden is.

Een blik op de volledige lijst met de in de enquête meermaals vermelde woorden suggereert nog verdere troeven. Verwevenheid met aspecten van de Nederlandse cultuur is als ondersteunende factor hierboven al vermeld bij woorden als *paraplu*, *uitwaaien*, *bagagedrager* en *bromfiets*. Het valt daarnaast op dat behalve *lieveheersbeestje* meerdere woorden uit de lijst uit het domein van de fauna en flora komen: *madelief*, *slurf* en *vlinder*. Qua vorm valt de afwezigheid op van éénlettergrepige woorden, met *slurf* als enige uitzondering (we gaan er daarbij vanuit dat achter *doei* een uitspraak *doe-ie* eerder dan b.v. *doeg* schuilgaat). Wat verdere prosodische kenmerken betreft, springt het grote aantal woorden met een repetitief karakter bijzonder in het oog: in *geroezemoes*, *knutselen* en *sinaasappelsap* wordt telkens één van de volgens Van Oostendorp (2004) welluidende tand- of lipklanken tot drie keer toe herhaald; *hottentottentententoonstelling* en *bagagedrager* tonen dat het repetitieve karakter ook werkt bij andere klanken.

#### 4.4. Semantische curiosa

In de nummer drie op de lijst, *uitwaaien*, lijkt een samenzwering van klanken betekenisaspecten te zien: het woord wordt expliciet geassocieerd met Nederlandse dijk- en kustlandschappen, en bevat bovendien meerdere tand- en lipklanken.

- Das Wort gefällt mir gerade in der aktuellen Situation so gut, weil ich mir im Moment nichts Schöneres vorstellen kann, als endlich wieder einmal einen schönen Strandspaziergang an der niederländischen Küste zu machen und mir dort den Wind um die Nase wehen zu lassen: "lekker uitwaaien op het strand".

Verder in de lijst springt een rijke oogst aan andere werkwoorden in het oog, met meerdere vermeldingen van *uitbuiken*, *meevallen* en *opschieten*. Het gaat hier telkens om werkwoorden met een Duits cognaat, die in het Nederlands een verruimde betekenis hebben ontwikkeld. Mogelijk speelt hier een systeemlinguïstisch aspect: contrastief grammatica-onderzoek in navolging van Hawkins (1986) heeft een patroon blootgelegd dat het Nederlands en in nog veel sterkere mate het Engels meer flexibiliteit aan de dag leggen in de betekenis waarin werkwoorden gebruikt worden dan het Duits. Dit systeemcontrast lijkt de fascinatie van tweetaligen voor deze werkwoorden in de hand te werken. Meerdere inzenders rapporteren bovendien dat het contrast een potentieel voor taalcontact in de grensregio creëert. Over *meevallen* wordt bijvoorbeeld gesteld:

- In meiner Heimat nah der niederländischen Grenze wird es eingedeutscht verwendet.

Een vergelijkbaar gebruik als leenvertaling wordt ook voor *opschieten* vermeld:

- weil es uns, ins Deutsche übertragen (äufschießen"), gut gefällt und wir es in unseren familiären Wortschatz aufgenommen haben.

## 5. Conclusie

De verkiezing van een lievelingswoord in een vreemde taal lijkt dus neer te komen op een samenspel van culturele, esthetische en systeemlinguïstische factoren (vgl. ook Daniëls 2006). De meestgenoemde woorden in de enquête scoren hoog op meerdere fronten: ze passen bij de perceptie van de Nederlandse cultuur, zijn door de aanwezigheid van welluidende of exotische klanken of een aantrekkelijke prosodie een genot voor het oor, én illustreren een interessant contrast met de Duitse taal.

Op deze manier wordt een analyse van een mooistewoordverkiezing bijna onvermijdelijk een multidisciplinaire oefening, die inzichten verwerkt uit onder meer psycholinguïstische experimenten, cultuurwetenschappelijk bronnenonderzoek en sociologische enquêtes naar landbeelden. Het beeld dat deelnemers aan onze enquête van het Nederlands hebben, en bij uitbreiding van het land Nederland, komt dan ook via een veelheid aan invloeden tot stand. In het algemeen lijkt in Duitsland sprake van een “empathische aber oberflächliche Batavophilie” (Groenewold 2001: 226), die in de lijn ligt van de status van Nederland als klein maar gewaardeerd buurland van Duitsland. Zeker in de grensstreek spelen ook persoonlijke ervaringen met Nederland en de Nederlanders een rol, zoals herinneringen aan vakanties in de prille jeugd of regelmatige contacten met Nederlanders. Ten slotte kan het resultaat ook beïnvloed zijn worden door gelegenheidsfactoren, zoals het feit dat onze verkiezing plaatsvond in een periode waarin veel mensen vanwege coronamaatregelen hunkeren naar menselijk contact en *gezelligheid*, en hen in de vrije tijd weinig anders rest dan *uitwaaien* in de natuur, al dan niet in het gezelschap van een *lieveheersbeestje*.

## Verwijzingen

- van Baalen, Christine. 2003. Neerlandistiek zonder grenzen. Over het nut van crossculturele taalanalyses. *Colloquium Neerlandicum* 15, 13-23.
- Beelen, Hans. 2001. Stereotypen, Traditionen, Begegnungen und Spiegelungen: das Niederlande-Bild der Deutschen. In: *Die Niederlande und Deutschland – Einander kennen und verstehen*, red. Gebhard Moldenhauer & Jan Vis, 263–271. Münster: Waxmann.
- Daniëls, Wim. 2006. *Nederlands mooiste woord. Alle mooistewoordverkiezingen op een rijtje*. 's-Hertogenbosch: Heinen.
- Goddard, Cliff & Anna Wierzbicka. 1995. Key Words, Culture and Cognition. *Philosophica* 55, 37–67.
- Groenewold, Peter. 2001. Das niederländische Deutschlandbild im 19. und 20. Jahrhundert. In: *Die Niederlande und Deutschland – Einander kennen und*

- verstehen, red. Gebhard Moldenhauer & Jan Vis, 205–224. Münster: Waxmann.
- Hawkins, John. 1986. *A Comparative Typology of English And German - Unifying the Contrasts*. London: Croom Helm.
- Kraxenberger Maria & Winfried Menninghaus. 2017. Affinity for Poetry and Aesthetic Appreciation of Joyful and Sad Poems. *Frontiers in Psychology* 7, Article 2051. URL=[kurzelinks.de/cudq](https://kurzelinks.de/cudq)
- Kraxenberger, Maria, Winfried Menninghaus, Anna Roth & Mathias Scharinger. 2018. Prosody-Based Sound-Emotion Associations in Poetry. *Frontiers in Psychology* 9, Article 1284. URL=[kurzelinks.de/03jt](https://kurzelinks.de/03jt)
- Latour, Britt, Stefan Grondelaers & Roeland van Hout. 2012. De schoonheid van taal – Hoe wezenlijk is het oordeel mooi in taalattitudes? *Taal en Tongval* 64, 243–261
- Lockwood Gwilym & Mark Dingemanse. 2015. Iconicity in the lab: a review of behavioral, developmental, and neuroimaging research into sound-symbolism. *Frontiers in Psychology* 6, Article 1246. URL=[kurzelinks.de/q9ya](https://kurzelinks.de/q9ya)
- van Oostendorp, Marc. 2004. Welluidend *desalniettemin*. De mooiste woorden van onze taal. *Onze Taal* 2004-4, 76–79.
- Peeters, Bert. 2020. Gezellig: A Dutch cultural keyword unpacked. In: *Meaning, Life and Culture: In conversation with Anna Wierzbicka*, red. Helen Bromhead & Zhengdao Ye, 61–84. Canberra: ANU Press.
- Ramachandran, Vilayanur S. & Edward M. Hubbard. 2001. Synaesthesia: A window into perception, thought and language. *Journal of Consciousness Studies* 8, 3–34.
- Schmidt-Lauber, Brigitta. 2003. *Gemütlichkeit: Eine kulturwissenschaftliche Annäherung*. Frankfurt: Campus.

## Links

Het mooiste Nederlandse woord:

[kurzelinks.de/635n](https://kurzelinks.de/635n)

Het mooiste Duitse woord:

[kurzelinks.de/o0pb](https://kurzelinks.de/o0pb)

Het Duitse lievelingswoord van Nederlandstaligen:

[kurzelinks.de/m6ch](https://kurzelinks.de/m6ch)

Een kortere versie van dit verslag is verschenen op [neerlandistiek.nl](https://neerlandistiek.nl):

[kurzelinks.de/6mcb](https://kurzelinks.de/6mcb)

Een Duitse vertaling van dat artikel kan samen met meer details over de verkiezing nagelezen worden via:

[kurzelinks.de/rxsf](https://kurzelinks.de/rxsf)